

Paper

Het mandje van de consumentenprijsindex, de bestedingen van consumenten en de meting van de CPI in 2017

Jan Walschots

Februari 2017

Inhoud

1. Inleiding	3
2. CPI: wat zit er in?	4
2.1 De totale bestedingen waarvan de CPI de prijsontwikkeling meet	4
2.2 De onderverdeling van de bestedingen in de publicatie van de CPI	5
3. Steekproeven en waargenomen artikelen	7
3.1 Waarneemmethoden	7
3.2 De steekproef van de CPI	8
3.3 Relevantie van de uitkomsten per artikel	8
3.4 Publicatiebeleid	9
4. Achtergronden bij de wegingen van 2017	10
4.1 Bepaling nieuwe bestedingsaandelen	10
4.2 Kort- en langlopende reeksen in de CPI	11
Bijlage 1 Inhoud en weging verslagjaar 2017	13
Bijlage 2 Artikkellijst verslagjaar 2017	20

1. Inleiding

De Consumentenprijsindex (CPI) meet de prijsontwikkeling van alle consumptieve bestedingen van Nederlandse consumenten en is een belangrijke maatstaf voor inflatie. Er wordt vaak gesproken over het vaste boodschappenmandje van de CPI. Het is wel een wat simpele voorstelling om te denken dat het CBS slechts een mandje van boodschappen waarneemt, want de CPI bestrijkt een zeer groot aantal goederen en diensten die alle consumenten in Nederland kopen. Het gaat daarbij om grote steekproeven van artikelen waarvan het CBS de prijzen feitelijk waarneemt.

Bovendien is er nauwelijks te spreken van een vast mandje. Net zoals consumenten voortdurend andere keuzes maken over de aanschaf van een steeds veranderend aanbod van goederen en diensten, zo verandert de steekproef van waargenomen prijzen eigenlijk ook elke maand.

In dit rapport geeft het CBS wat meer inzicht in de inhoud van de CPI. Het rapport bestaat uit twee delen.

In hoofdstuk 2 wordt beschreven wat de bestedingen zijn waarvan het CBS de prijsontwikkeling meet, welke gegevens het CBS daarover verzamelt en wat er wordt gepubliceerd.

In hoofdstuk 3 wordt aangegeven hoe het CBS de prijswaarneming organiseert en de steekproeven trekt, waarmee de gewenste gegevens worden gemeten. Daarbij wordt ook uitgelegd waarom het CBS niet alle details over de steekproef publiceert.

Hoofdstuk 4 geeft enkele achtergronden bij de wegingen van 2017.

Alle genoemde cijfers zijn voor verslagjaar 2017 geüpdatet.

2. CPI: wat zit er in?

De CPI meet de prijsontwikkeling van (bijna) alle goederen en diensten die de consument aanschaft. Bijna alles waar de consument voor betaalt, hoort daarbij.

In paragraaf 2.1 geven we eerst aan wat er NIET in zit en waarom het CBS bij de CPI niet publiceert wat het totale bedrag is van de bestedingen die in de index zijn opgenomen. In paragraaf 2.2 beschrijven we vervolgens hoe de bestedingen steeds verder worden gedetailleerd.

2.1 De totale bestedingen waarvan de CPI de prijsontwikkeling meet

De prijsontwikkeling van bijna alle consumptieve bestedingen van consumenten wordt in de CPI gemeten. Het zijn vooral internationale voorschriften die bepalen wat er wel en niet tot de consumptie wordt gerekend. Alvorens meer in detail op de inhoud in te gaan is het beter om aan te geven welke uitgaven van consumenten daar dan niet bij zitten. Het gaat om de volgende uitgaven:

- *Belastingen over inkomen of vermogen.*
Deze worden niet beschouwd als consumptie maar als aftrekpost op het inkomen.
- *Sociale verzekeringspremies.*
Deze worden niet beschouwd als consumptie maar als aftrekpost op het inkomen.
- *Zorg die door sociale verzekering wordt vergoed.*
Als de consument voor bepaalde voorzieningen een eigen bijdrage moet betalen, dan telt deze bijdrage wel mee. Het eigen risico-bedrag in de zorgverzekering zit er weer niet in.
- *Aankopen door consumenten bij consumenten, bijvoorbeeld van tweedehands goederen.*
De CPI meet de consumptie van alle consumenten tezamen. In dit geval vallen uitgaven en ontvangsten tegen elkaar weg.
- *Aankoop van huizen en daarmee samenhangende kosten.*
De aankoop van een eigen woning wordt gezien als investering. In plaats daarvan wordt in de CPI voor eigen-woningbezitters een huurbedrag toegerekend dat overeenkomt met de huur die de consument zou moeten betalen als hij de woning huurde.¹⁾
- *Rentebetalingen.*
Financiële transacties worden niet als consumptie beschouwd.
- *Giften.*
Financiële transacties worden niet als consumptie beschouwd.
- *Levensverzekeringen en andere inkomensverzekeringen.*
Dit is een verschuiving van consumptie in de tijd. Nadat de levensverzekering tot uitkering komt, zullen de uitgaven die met die uitkering worden gedaan wel tot de consumptie behoren.
- *Besparingen.*
Besparingen zijn geen consumptie.
- *Indirect gemeten financiële diensten (FISIM)*
Consumenten betalen in het algemeen hogere rentes aan banken voor geldleningen en

¹⁾ Voor een nadere toelichting zie:
<http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/ED6F8D30-F363-4411-8942-979CF94ACEC9/0/2013HuurwaardeCPI.pdf>

- dergelijke, dan dat zij ontvangen voor spaargelden. Het renteverskil is een feitelijke maar indirecte betaling voor de diensten van banken en dergelijke. Dit is bij internationale afspraak uitgesloten uit de CPI. Bankdiensten met een direct berekend tarief zitten er wel in.
- *Aandelen en andere beleggingen.*
Dit is een vorm van besparingen. Transactiekosten behoren wel tot het de consumptie.
  - *Goud en edelstenen, die als beleggingsobject worden gekocht.*
Deze worden beschouwd als investering, niet als consumptie.
  - *Sommige moeilijk te meten diensten zoals kansspelen, drugs, prostitutie.*
Deze zouden misschien in de CPI thuishoren, maar zijn om praktische redenen, en volgens internationale afspraken, uitgesloten.

Voor de rest zitten alle consumptieve bestedingen wel in de CPI. Het CBS publiceert over de omvang van de consumptieve bestedingen in twee andere statistieken:

- In de Nationale Rekeningen (NR) worden de totale bestedingen gepubliceerd binnen een stelsel van samenhangende statistieken.
- In het Huishouden Budget Onderzoek (HBO) wordt gemeten hoe de bestedingen van huishoudens zijn verdeeld tussen verschillende huishoudens, over verschillende goederencategorieën en dergelijke.

Bij de bepaling van de bestedingen in de CPI maakt het CBS ieder jaar gebruik van de meest recente beschikbare gegevens uit NR en HBO, en van andere gegevens. Hoe groot het bedrag precies is waarop de CPI is gebaseerd, publiceert het CBS niet.

Eenzijds is dat omdat dat de taak is van NR en HBO, maar anderzijds omdat het wegingsschema niet meer wordt herzien als het eenmaal is vastgesteld, ook niet als meer recente uitkomsten van NR of HBO beschikbaar zijn. Dit leidt er toe dat het bedrag waarop de CPI is gebaseerd uiteindelijk kan afwijken van het later gepubliceerde definitieve cijfer van de consumptie. Bovendien zijn tijdreeksen van CPI-bedragen niet betrouwbaar als tijdreeksen van de ontwikkeling van de consumptie, bijvoorbeeld na een revisie van de NR.

2.2 De onderverdeling van de bestedingen in de publicatie van de CPI

De belangrijkste uitkomst van de CPI is het totaalcijfer waarbij de prijsontwikkeling van alle consumptieve bestedingen in één cijfer is samengevat. Het totaalcijfer wordt ook vrijwel altijd gebruikt bij contractaanpassingen, en de totale ontwikkeling van de HICP is ook de belangrijkste maatstaf voor het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB).

Om de uitkomsten beter te kunnen duiden worden de totale bestedingen opgedeeld in een aantal consumptie categorieën. Binnen het totaal worden bijvoorbeeld “Voedingsmiddelen en alcoholvrije dranken” onderscheiden. Daarbinnen valt de Groep “Voedingsmiddelen” die verder wordt opgedeeld bijvoorbeeld in “Melk, kaas en eieren”. Daaronder wordt tenslotte de subklasse “Kaas en kwark” onderscheiden.

Het aandeel van de bestedingen in een categorie binnen het geheel van de bestedingen bepaalt de wegingsfactor. Voor elke categorie wordt aangegeven hoe de gemiddelde prijsontwikkeling is voor alle consumptieve bestedingen binnen die categorie en ook wordt aangegeven hoe groot het budgetaandeel is van de bestedingen in die categorie.

De weegfactoren beogen het aandeel in de totale consumptie weer te geven van alle goederen en/of diensten tezamen in de betreffende categorie. Andersom horen alle goederen en diensten, die consumenten aanschaffen tot één categorie. De weegfactoren

worden jaarlijks geactualiseerd om de meest recente informatie over de samenstelling van de consumptie te gebruiken.

Voor elke consumptie categorie worden aparte prijsindexcijfers gepubliceerd. Deze prijsindexcijfers beschrijven de gemiddelde prijsontwikkeling van alle goederen en diensten in de categorie.

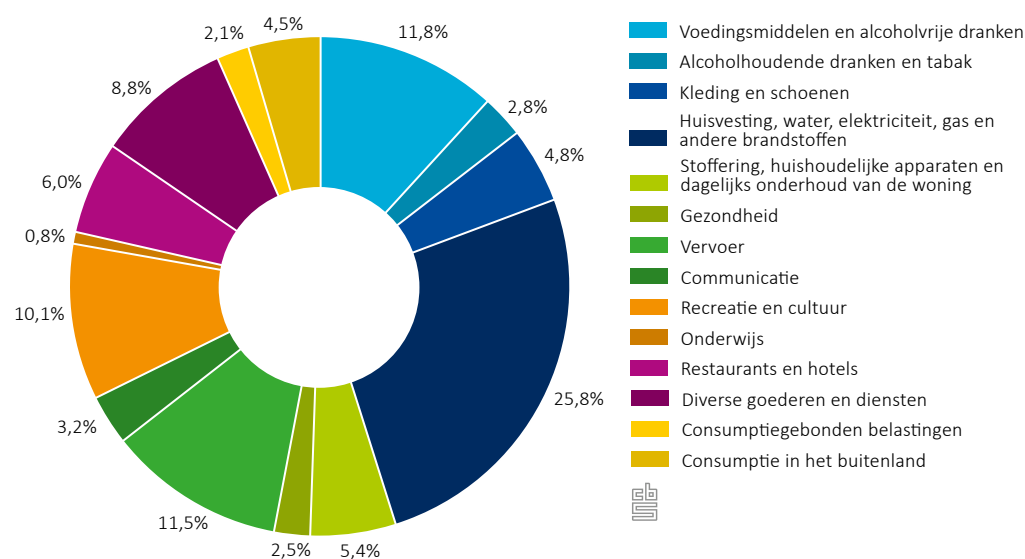
De onderverdeling van de consumptie in categorieën is gebaseerd op een classificatie die is opgesteld door de Verenigde Naties (UN) in samenwerking met statistici uit de gehele wereld, de COICOP (Classification of Individual Consumption According to Purpose).

In 2016 is de classificatie ECOICOP ingevoerd (European Classification of Individual Consumption by Purpose), die een nog gedetailleerdere indeling kent. De nieuwe classificatie is uitgebreid beschreven op de CBS-website²⁾. Ook is in 2016 het indexreferentiejaar gewijzigd van 2006=100 naar 2015=100. De belangrijkste informatie hierover vindt u hier³⁾.

2.2.1 De onderverdeling in afdelingen

De internationale COICOP-indeling is ingedeeld in 12 zogenaamde “afdelingen”. Daarnaast onderscheidt het CBS in de CPI de afdeling “Consumptiegebonden belastingen” en de afdeling “Consumptie in het buitenland”. In figuur 2.2.1.1 zijn alle 14 afdelingen opgenomen en hun weegtaandeel in 2017.

2.2.1.1 Verdeling van de bestedingen over 14 afdelingen, CPI 2017

2.2.2 De onderverdeling in groepen, klassen en subklassen

De afdelingen zijn onderverdeeld in groepen, klassen en subklassen. In totaal omvat de CPI 14 afdelingen, 50 groepen, 88 klassen en 201 subklassen. De weging telt op tot 100 000 punten. De gemiddelde omvang van een groep is 2 000 weegpunten, van een klasse is dat 918 weegpunten en van een subklasse 332. Een subklasse omvat dus gemiddeld minder dan 0,4 procent van de bestedingen.

²⁾ <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/E8F6CC1A-1080-4448-B146-9DD3DC4466DB/0/2015EP34ECOICOP.pdf>

³⁾ https://www.cbs.nl/-/media/imported/onze%20diensten/methoden/dataverzameling/korte%20onderzoeksbeschrijvingen/documents/2015/07/basis2015_100_rapport_versie_def.pdf

In bijlage 1 is het volledige overzicht van de indeling en van de weegfactoren voor 2017 opgenomen.

2.2.2.1 Publicatie indeling CPI, op basis van ECOICOP classificatie

	Totaal	waarvan	
		niet onderverdeeld	onderverdeeld
Totaal	1		1
Afdelingen	14		14
Groepen	50	11	39
Klassen	88	20	68
Subklassen	201	200	1
Publicatieregels	354	231	

2.2.3 Conclusie over de inhoud van de CPI

Hiermee eindigt de omschrijving van waar de CPI over publiceert.

Aangegeven is van welke uitgaven het CBS in de CPI de prijsontwikkeling wil meten en welke uitgaven zijn uitgesloten. Vervolgens is aangegeven hoe de totale bestedingen zijn onderverdeeld in de publicatie. Voor elk onderdeel wordt een weegfactor gepubliceerd, die het aandeel in de bestedingen aangeeft, en voor elk onderdeel wordt een prijsindexreeks gepubliceerd.

Door aggregatie van de uitkomsten van subklassen, en met gebruikmaking van de weegfactoren, worden de indices per klasse berekend. Door aggregatie van de uitkomsten per klasse volgen de uitkomsten per groep en door aggregatie van de groepen volgt de uitkomst voor de afdelingen. Uiteindelijk volgt uit de aggregatie van de 14 afdelingen de totaaluitkomst.

3. Steekproeven en waargenomen artikelen

In hoofdstuk 2 hebben wij vastgesteld dat in beginsel de ontwikkeling van de prijzen van alle goederen en diensten die consumenten kopen in de CPI wordt beschreven en dat de bestedingen zo aan de verdeling van de weegfactoren bijdragen. In dit hoofdstuk beschrijven wij in het kort hoe wordt gekozen welke prijzen feitelijk worden waargenomen.

3.1 Waarneemmethoden

Het is niet mogelijk om van alle transacties de prijzen te registreren. Een stap in die richting wordt gezet als scannerdata worden verzameld. Daarbij ontvangt het CBS integrale scangegevens van transacties die bij de kassa's van bepaalde winkelketens zijn verricht. Deze gegevens beschrijven zeer vele transacties voor zeer vele artikelen. Zo worden bijvoorbeeld in supermarkten al enkele jaren de prijzen van alle artikelen gemeten. Het gebruik van scannerdata in andere branches, zoals kleding, neemt toe en wordt verder ontwikkeld.

Voor de rest zijn er zeer verschillende waarneemmethoden in gebruik. Sommige prijzen worden waargenomen uit registraties en beschrijven zo ook alle transacties. Ook worden prijsontwikkelingen gemeten aan de hand van tarieven en gebruikersprofielen, bijvoorbeeld bij energie en telecomdiensten. Prijswaarneming via internet, zowel handmatig als via webscrapers, wordt ook steeds vaker toegepast. Deze op het bedrijf of product toegespitste waarneemmethoden leiden vaak tot een brede dekking van artikelen.

Moeilijker is het om heel veel artikelen waar te nemen in winkels met een zeer breed assortiment, wanneer prijswaarnemers van het CBS daar prijzen gaan meten. Dan worden steekproeven getrokken van winkels en van artikelen, waarvan de prijzen worden gemeten.

3.2 De steekproef van de CPI

Binnen elke subklasse wordt een aantal artikelen geselecteerd en beschreven op basis van analyse van de markt. De meest populaire artikelen worden vaak gekozen, maar ook zeker niet altijd. De CPI moet alle artikelen representeren, ook de minder populaire.

Een beschrijving van de artikelen waarvan de prijswaarnemers de prijzen moeten meten is nodig omdat de omschrijvingen van ECOICOP te algemeen zijn. Zo worden bijvoorbeeld voor de meting van de prijsontwikkeling van de ECOICOP-subklasse “Herenkleding” prijzen waargenomen van drie soorten blazers, bermuda’s, broeken, twee soorten kostuums, een colbert, zes soorten overhemden, pantalons, spijkerbroeken, winterjassen, winterjacks, sportjacks, zwembroeken, fleece-shirts, poloshirts, shorts, slips, sokken, sweatshirts, vele soorten T-shirts en vesten. Van elk product wordt een specificatie gegeven van bijvoorbeeld stofsamenstelling, mouwlengte, ontwerp en/of merk. Uiteraard worden de prijzen van seizoensartikelen uitsluitend in het seizoen waargenomen.

Het aantal artikelen in een subklasse en het aantal winkels waar voor een bepaald artikel prijzen worden verzameld hangen af van de weging van de subklasse, van de diversiteit van het aanbod, van de spreiding en veranderlijkheid van de prijzen, enzovoort.

In 2017 worden elke maand prijzen van vele tienduizenden artikelen met scannerdata en webscrapers verzameld, en prijswaarnemers nemen maandelijks in ruim 5 duizend winkels rond 29 duizend prijzen waar van meer dan duizend artikelen.

Het pakket waargenomen artikelen verandert voortdurend. Bij scannerdata en webscrapers gaat dat uiteraard vanzelf, bij andere waarneemvormen worden voortdurend marktontwikkelingen gevolgd en worden artikelomschrijvingen aangepast aan het veranderende aanbod.

Als artikelen gedurende het jaar worden vervangen, wordt de weging van het oude artikel overgedragen op het nieuwe artikel. Bij de vergelijking van de prijzen van het oude artikel met die van het nieuwe artikel worden, waar nodig, correcties aangebracht wanneer het prijsverschil is toe te schrijven aan kwaliteitsverschillen.

3.3 Relevantie van de uitkomsten per artikel

In rekentechnische zin worden artikelen in de CPI behandeld als een verdere detaillering van de subklassen. Een artikel krijgt een weging en van elk artikel wordt een prijsindex berekend.

Zoals subklassen kunnen worden geaggregeerd naar klassen, groepen, afdelingen en de totaal-index, zo worden artikelen geaggregeerd naar subklassen.

Er zijn echter wezenlijke verschillen tussen de indexcijfers per artikel en de indexcijfers per subklasse:

De weegfactoren per artikel zijn geen afspiegeling van de consumptie per artikel

De indexcijfers per artikel zijn onvoldoende betrouwbaar voor publicatie

De weging voor ECOICOP subklasse “nieuwe auto’s” bedraagt bijvoorbeeld 1 831. Dat betekent dat consumenten in de periode waarover de weging is bepaald, van elke € 100 000 gemiddeld € 1 831 aan nieuwe auto’s besteedden.

Als de weging voor een bepaald type auto in de steekproef 69 bedraagt, zegt dat echter niets over het aantal verkochte auto’s van dat type. De in de steekproef getrokken auto representeert namelijk ook de verkopen van een groot aantal andere auto’s. Het publiceren van de artikelwegingen is dus niet zinvol.

De nauwkeurigheidseisen die aan de CPI kunnen worden gesteld zijn dat de totaaluitkomst zeer betrouwbaar moet zijn en dat de gepubliceerde uitkomsten op detailniveau voldoende betrouwbaar zijn. Het is een statistische wetmatigheid dat de relatieve steekproefvariantie steeds kleiner wordt naarmate er meer wordt geaggregeerd. Hierdoor kan worden gesteld dat de steekproefvariantie per artikel gemiddeld groter is dan van subklassen, klassen, groepen enzovoort. De prijsontwikkeling per artikel kan dan ook onvoldoende nauwkeurig gemeten zijn voor publicatie. Het is bovendien niet de taak van het CBS om in de CPI de prijsontwikkeling van individuele artikelen te beschrijven, maar uitsluitend de prijsontwikkelingen van ECOICOP-subklassen en hogere aggregaten.

3.4 Publicatiebeleid

Het CBS maakt niet in detail bekend welke artikelen worden waargenomen en wat de prijzen en prijsontwikkelingen van die artikelen zijn. De gedetailleerde artikelomschrijvingen bevatten vaak informatie over merk en/of type of er is uit af te leiden waar de prijzen zijn waargenomen. In de CBS-wet is geheimhouding van informatie over prijzen van individuele producten of in individuele winkels gewaarborgd.

De CBS-wet waarborgt hiermee in de eerste plaats de belangen van de bedrijven en instellingen die meewerken bij de dataverzameling. Het is daarnaast in het belang van de statistiek zelf dat bepaalde details niet worden geopenbaard.

Als prijzen of prijsontwikkelingen zeer gedetailleerd zouden worden gepubliceerd, zouden ze als een soort norm kunnen gaan gelden, waarop winkeliers de prijzen zouden kunnen aanpassen van precies de artikelen waarvan het CBS de prijzen waarneemt. Als de prijzen van artikelen in de CPI- steekproef meer of anders worden aangepast dan de overige prijzen dan verandert wel de CPI-uitkomst, maar niet de werkelijke prijsontwikkeling, en daarmee zou het CBS-cijfer minder betrouwbaar worden.

De kans op dit soort effecten is misschien niet zo groot, maar de betrouwbaarheid van de uitkomst telt voor het CBS toch zwaarder.

Wel hebben wij een algemeen en geanonimiseerd overzicht samengesteld van de artikelen waarvan prijzen worden waargenomen in de CPI. Deze lijst vindt u in bijlage 2.

VOORBEELD: De prijsindex voor kranten

De uitgaven van consumenten aan kranten maken deel uit van de CPI (ECOICOP 095210). Als het CBS een zeer betrouwbare index van krantenprijzen zou willen maken zou dat een uitgebreide prijswaarneming bij alle kranten en van alle verkoopvormen vergen. Voor de CPI is zo'n volledige beschrijving niet noodzakelijk en kan worden volstaan met een selectie van prijzen die worden gevolgd.

Stel nu als een volledig hypothetisch voorbeeld dat het CBS onder andere de prijs van een jaarabonnement voor NRC-Handelsblad en de prijs van een los exemplaar van NRC-Next selecteert en volgt. Als dat bekend wordt gemaakt zou de marketingafdeling van de uitgever kunnen bedenken dat zij de prijs van een los exemplaar van NRC-Handelsblad en een jaarabonnement op NRC-Next kan verhogen, zonder dat dat leidt tot een stijging van de prijsindex van kranten. Als het dan toevallig of bewust een keer op die manier gebeurt, dan zal er ongetwijfeld een journalist van NRC zijn die dat opmerkt en constateert dat de prijsindex misschien toch iets minder betrouwbaar is.

---

4. Achtergronden bij de wegingen van 2017

Jaarlijks worden in de CPI nieuwe bestedingsaandelen bepaald. Deze worden telkens in januari van een jaar voor het eerst gebruikt voor de berekening van de prijsindexcijfers en blijven een jaar constant. Dit hoofdstuk licht de achtergrond van de jaarlijkse basisverlegging voor het verslagjaar 2017 toe.

4.1 Bepaling nieuwe bestedingsaandelen

De bestedingsaandelen van de gemiddelde consument worden als volgt bepaald:

- De CPI die in jaar t wordt gepubliceerd, is gebaseerd op het gemiddelde consumptiepatroon van jaar t-1. De in 2017 te publiceren indexcijfers worden dus gewogen met bestedingsaandelen van 2016.
- De basis voor het bepalen van de bestedingsaandelen in 2016 vormen de voorlopige consumptiecijfers van de Nationale Rekeningen van 2015 (NR 2015V). Dit, omdat de cijfers van 2016 nog niet beschikbaar zijn.
- Als voor bepaalde artikelgroepen de cijfers uit de Nationale Rekeningen niet voorhanden zijn, worden alternatieve bronnen gebruikt.
- Het mandje dat in 2017 wordt gebruikt, tracht de bestedingen van de consument in 2016 te benaderen. Grote aantoonbare wijzigingen in bestedingen tussen 2015 en 2016 worden gecorrigeerd in de bedragen ten opzichte van de bedragen uit de Nationale Rekeningen. Voor verslagjaar 2017 is dat gebeurd bij elektriciteit, aardgas en stadsverwarming.

- De bedragen uit de Nationale Rekeningen worden gecorrigeerd voor het conceptuele verschil tussen het consumptiebegrip van de Nationale Rekeningen en de CPI met betrekking tot de uitgaven van buitenlanders in Nederland (niet in de CPI, wel in de HICP).
- De bedragen uit de Nationale Rekeningen worden via een schema verdeeld naar de CPI artikelgroepen (ECOICOP groepen).
- Voor enkele ECOICOP groepen vindt een verdere onderverdeling naar het laagste niveau plaats met behulp van diverse bronnen. Het gaat onder andere om het Budgetonderzoek en marktinformatie van derden. De bedragen op het laagste artikelgroep niveau worden vervolgens herschaald naar 100 000 punten.
- Vervolgens worden de bestedingsaandelen van het jaar 2016 gewaardeerd tegen prijzen van december 2016 en weer herschaald naar 100 000 punten. Deze weegpunten (ook wel decembergewichten genoemd) worden gepubliceerd op StatLine. Voor het verslagjaar 2017 zijn er op het laagste publicatieniveau 231 artikelgroepen.

4.2 Kort- en langlopende reeksen in de CPI

Vanaf januari 2007 wordt het consumptiepakket van de CPI jaarlijks aangepast. Dit betekent dat de langlopende reeks 2015=100 gebaseerd is op jaarlijks veranderende bestedingsaandelen.

Om de indexcijfers van de verschillende jaren (met verschillende bestedingsaandelen) aan elkaar te koppelen wordt de volgende werkwijze gehanteerd:

Voor alle CPI artikelgroepen worden zogenaamde *kortlopende indexreeksen* bepaald. Voor het verslagjaar 2017 beginnen deze kortlopende indexreeksen in december 2016 en lopen ze 13 maanden, dus tot en met december 2017. Bij de start van een kortlopende reeks staan alle indexen op 100.

Met behulp van deze kortlopende indexcijfers van de verschillende artikelgroepen worden iedere maand in 2017 de prijsveranderingen ten opzichte van december 2016 berekend.

Deze prijsveranderingen worden vervolgens vermenigvuldigd met de langlopende reeks voor iedere artikelgroep van de CPI in december 2016.

In formule:

$$\text{CPI januari 2017} = (\text{CPI december 2016}) * (\text{kortlopende CPI januari 2017}) / (\text{kortlopende CPI december 2016}).$$

In tabel 2 staat een fictief voorbeeld voor de artikelgroep brood. In de rechterkolom staat de langlopende reeks, van januari 2016 tot en met december 2016. De waarde voor januari 2017 wordt berekend met de kortlopende reeks die in december 2016 met waarde 100 start.

De eerste stap is het berekenen van de prijsverandering in januari 2017 ten opzichte van december 2016. Dat is $100,47/100 = 1,0047$.

De tweede stap is het vermenigvuldigen van die prijsverandering met het indexcijfer van december 2016 uit de langlopende reeks. Dus $1,0047 * 98,95 = 99,42$.

Dat is dus de waarde van de langlopende reeks voor januari 2017.

4.2.1 Een fictief voorbeeld voor de artikelgroep Brood

Kortlopende reeks (december 2016 =100)		Langlopende reeks (2015=100)	
maand	index	maand	index
		januari 2016	98,54
		februari 2016	99,02
		maart 2016	98,68
		april 2016	99,21
		mei 2016	99,24
		juni 2016	99,24
		juli 2016	99,22
		augustus 2016	99,01
		september 2016	98,90
		oktober 2016	98,95
		november 2016	98,19
december 2016	100,00	december 2016	98,95
januari 2017	100,47	januari 2017	99,42

De kortlopende reeks

De gewichten die bij de berekening van de kortlopende indices worden gebruikt zijn de gewichten van het jaar 2016, gewaardeerd tegen het prijsniveau van december. Ook in de nieuwsberichten en op StatLine worden deze decembergewichten getoond en niet de jaargewichten.

Bijlage 1 Inhoud en weging verslagjaar 2017

Inhoud en weging van Afdelingen, Groepen, Klassen en Subklassen

Totaal	Afdelingen	Groepen	Klassen	Subklassen	Totaal	Afdelingen	Groepen	Klassen	Subklassen
000000	TOTAAL CONSUMPTIEVE BESTEDINGEN				100 000				
010000	VOEDINGSMIDDELEN EN ALCOHOLVRIJE DRANKEN				11 780				
011000	Voedingsmiddelen						10 816		
011100	Brood en granen							2 450	
011110	Rijst								73
011120	Bloem en andere granen								28
011130	Brood								826
011140	Overige bakkerijproducten								1 120
011150	Pizza en quiche								119
011160	Pastaproducten en couscous								151
011170	Ontbijtgranen								65
011180	Overige graanproducten								68
011200	Vlees							2 347	
011210	Rund- en kalfsvlees								374
011220	Varkensvlees								496
011230	Schapen- en geitenvlees								25
011240	Pluimveevlees								277
011250	Overig vlees								33
011270	Gedroogd, gezouten of gerookt vlees								695
011280	Overige vleesbereidingen								447
011300	Vis en schaal- en schelpdieren							336	
011310	Verse of gekoelde vis								83
011330	Verse of gekoelde schaal- en schelpdieren								59
011350	Gedroogde, gezouten of gerookte vis en schaal- en schelpdieren								80
011360	Overige bereidingen en conserven van vis en schaal- en schelpdieren								114
011400	Melk, kaas en eieren							1 435	
011410	Verse volle melk								22
011420	Verse halfvolle en magere melk								204
011430	Houdbare melk								21
011440	Yoghurt								135
011450	Kaas en kwark								710
011460	Overige zuivelproducten								253
011470	Eieren								90
011500	Oliën en vetten							221	
011510	Boter								35
011520	Margarine en andere plantaardige vetten								156
011530	Olijfolie								24
011540	Overige eetbare olie								6
011600	Fruit							775	
011610	Vers of gekoeld fruit								591
011630	Gedroogd fruit en noten								130
011640	Conserven van fruit en producten op basis van fruit								54
011700	Groenten							1 537	
011710	Verse of gekoelde groenten behalve aardappelen en andere knollen								571
011720	Diepvries groenten behalve aardappelen en andere knollen								54
011730	Gedroogde groenten, andere bereidingen en conserven van groenten								340
011740	Aardappelen								396
011750	Chips								175

Inhoud en weging van Afdelingen, Groepen, Klassen en Subklassen (vervolg)

Totaal	Afde- lingen	Groe- pen	Klassen	Subklassen	Totaal	Afde- lingen	Groe- pen	Klassen	Sub- klassen
			011800	Suiker, jam, honing, chocolade en snoepgoed				827	
			011810	Suiker					43
			011820	Jam, marmelade en honing					104
			011830	Chocolade					303
			011840	Snoepgoed					248
			011850	Consumptie-ijs en roomijs					120
			011860	Kunstmatige zoetstoffen					8
			011900	Voedingsmiddelen n.e.g.				888	
			011910	Sauzen, samengestelde kruiden					187
			011920	Zout, specerijen en keukenkruiden					126
			011930	Babyvoeding					107
			011940	Kant-en-klaarmaaltijden					102
			011990	Overige voedingsmiddelen n.e.g.					367
		012000	Alcoholvrije dranken				964		
			012100	Koffie, thee en cacao				332	
			012110	Koffie					278
			012120	Thee					47
			012130	Cacao					7
			012200	Mineraalwater, frisdranken, vruchten- en groentesappen				632	
			012210	Mineraalwater of bronwater					12
			012220	Frisdranken					341
			012230	Vruchten- en groentesappen					280
		020000	ALCOHOLHOUDENDE DRANKEN EN TABAK			2 751			
			021000	Alcoholhoudende dranken			1 243		
			021100	Gedistilleerde dranken				268	
			021110	Gedistilleerde dranken en likeuren					268
			021200	Wijn				589	
			021210	Wijn van druiven					544
			021230	Distillatiewijn					46
			021300	Bier				386	
			021310	Pils					266
			021320	Overig alcoholhoudend bier					72
			021330	Licht alcoholisch en alcoholvrij bier					48
			022000	Tabak			1 509		
			022010	Sigaretten					1 040
			022020	Sigaren					52
			022030	Shag en andere tabaksproducten					417
		030000	KLEDING EN SCHOENEN			4 762			
			031000	Kleding en kledingstoffen			3 954		
			031200	Kleding				3 795	
			031210	Herenkleding					987
			031220	Dameskleding					2 056
			031230	Baby- en kinderkleding					751
			031300	Overige kledingartikelen en toebehoren				130	
			031310	Overige kledingartikelen					130
			031400	Wasserijen en stomerijen, reparatie en verhuur van kleding				29	
			031410	Wasserijen en stomerijen					29
			032000	Schoenen			808		
			032100	Schoenen				808	
			032110	Herenschoenen					215
			032120	Damesschoenen					427
			032130	Kinderschoenen					166
		040000	HUISVESTING, WATER, ELEKTRICITEIT, GAS EN ANDERE BRANDSTOFFEN			25 849			
			041000	Werkelijke woninghuur			7 440		
			041100	Werkelijke woninghuur betaald door huurders				7 411	
			041200	Overige werkelijke woninghuur				29	
			041220	Garagehuur en overige huur betaald door huurders					29
			042000	Toegerekende huur			12 782		
			042100	Toegerekende huur eigen woning				12 782	

Inhoud en weging van Afdelingen, Groepen, Klassen en Subklassen (vervolg)

Totaal	Afde- lingen	Groe- pen	Klassen	Subklassen	Totaal	Afde- lingen	Groe- pen	Klassen	Sub- klassen
		043000	Onderhoud en reparatie van de woning				501		
		043100	Materiaal voor onderhoud en reparatie van de woning					391	
		043200	Diensten voor onderhoud en reparatie van de woning					110	
		043240	Diensten van schilders						110
		044000	Watervoorziening en diverse diensten in verband met de woning				1 349		
		044100	Watervoorziening					422	
		044200	Ophalen van huisvuil					571	
		044300	Riolering					271	
		044400	Overige diensten in verband met de woning n.e.g.					84	
		044410	Onderhoudskosten in meergezinswoningen						84
		045000	Elektriciteit, gas en andere brandstoffen				3 777		
		045100	Elektriciteit					1 446	
		045101	Transport van elektriciteit						668
		045102	Levering van elektriciteit						677
		045103	Specifieke heffingen elektriciteit						101
		045200	Gas					2 198	
		045210	Aardgas en stadsgas						2 198
		045211	Transport van gas						315
		045212	Levering van gas						973
		045213	Specifieke heffingen gas						910
		045500	Stadsverwarming					132	
	050000	STOFFERING, HUISHOUDELIJKE APPARATEN EN DAGELIJKS ONDERHOUD VAN DE WONING				5 400			
	051000	Meubelen en stoffering, vloerbedekking					2 106		
	051100	Meubelen en stoffering						1 773	
	051110	Meubelen voor het huis							1 247
	051120	Tuinmeubelen							166
	051130	Verlichtingsapparatuur							119
	051190	Overige meubelen en stoffering							242
	051200	Vloerbedekking						332	
	051210	Vaste vloerbedekking en tapijten							158
	051220	Overige vloerbedekking							175
	052000	Huishoudtextiel					400		
	052010	Meubelstoffen en gordijnen							204
	052020	Beddengoed							158
	052030	Tafel- en toiletlinen							39
	053000	Huishoudelijke apparaten					619		
	053100	Grote huishoudelijke apparaten, al dan niet elektrisch						471	
	053110	Koel- en vrieskasten							89
	053120	(Af)wasmachines en wasdrogers							216
	053130	Fornuizen, ovens, magnetrons en dergelijke							51
	053140	Verwarming, airconditioners							62
	053150	Schoonmaakapparaten							53
	053200	Kleine elektrische huishoudelijke apparaten						123	
	053210	Keukenmachines							16
	053220	Koffiezetapparaten, waterkokers en dergelijke							87
	053230	Strijkijzers							20
	053300	Reparatie van huishoudelijke apparaten						25	
	054000	Glas, servies en huishoudelijke artikelen					534		
	054010	Glaswerk, kristal en aardewerk of porselein							79
	054020	Messen, bestek en zilverwerk							77
	054030	Niet-elektrische keukenartikelen							378
	055000	Gereedschappen en werktuigen voor huis en tuin					268		
	055100	Grote gereedschappen en werktuigen						79	
	055110	Grote gereedschappen en werktuigen met motor							79
	055200	Kleine gereedschappen en toebehoren						189	
	055210	Kleine handgereedschappen							67
	055220	Diverse losse onderdelen							122

Inhoud en weging van Afdelingen, Groepen, Klassen en Subklassen (vervolg)

Totaal	Afde- lingen	Groe- pen	Klassen	Subklassen	Totaal	Afde- lingen	Groe- pen	Klassen	Sub- klassen
		056000	Goederen en diensten voor het dagelijks onderhoud van de woning				1 474		
		056100	Niet-duurzame huishoudproducten					526	
		056110	Schoonmaak- en onderhoudsproducten						266
		056120	Overige niet-duurzame kleine huishoudproducten						261
		056200	Diensten ten behoeve van het huishouden					947	
		056290	Overige diensten ten behoeve van het huishouden						947
	060000	GEZONDHEID				2 452			
	061000	Medische producten, apparaten en toestellen					887		
	061100	Farmaceutische producten						304	
	061200	Overige medische producten						43	
		061210	Zwangerschapstests, condooms en andere mechanische contraceptiva						4
		061290	Overige medische producten n.e.g.						40
	061300	Therapeutische apparaten en toestellen						540	
		061310	Brillen op sterkte en contactlenzen						371
		061320	Gehoorapparaten						170
	062000	Extramurale gezondheidszorg					1 565		
	062100	Diensten van artsen						11	
		062120	Diensten van medisch specialisten						11
	062200	Diensten van tandartsen						697	
	062300	Diensten van paramedici						857	
		062390	Overige paramedische diensten						857
	070000	VERVOER				11 455			
	071000	Aankoop van voertuigen					3 352		
	071100	Auto's						2 837	
		071110	Nieuwe auto's						1 831
		071120	Tweedehands auto's						1 006
	071200	Motorfietsen, scooters, bromfietsen en elektrische fietsen						266	
	071300	Fietsen						249	
	072000	Gebruik van privé-voertuigen					6 123		
	072100	Onderdelen en accessoires van privé-voertuigen						298	
		072110	Banden						126
		072120	Onderdelen van privé-voertuigen						102
		072130	Accessoires voor privé-voertuigen						71
	072200	Brandstoffen en smeermiddelen voor privé-voertuigen						3 437	
		072210	Diesel						779
		072220	Benzine						2 569
		072230	Overige brandstoffen voor privé-voertuigen						89
	072300	Onderhoud en reparatie van privé-voertuigen						1 764	
	072400	Overige diensten in verband met privé-voertuigen						624	
		072410	Huur van garages, parkeerplaatsen en privé-voertuigen						290
		072420	Parkeer- en tolgeld						112
		072430	Rijlessen, rijexamens, rijbewijzen en technische keuringen						222
	073000	Vervoersdiensten					1 979		
	073100	Personenvervoer per spoor						673	
		073110	Personenvervoer per spoor						573
		073120	Personenvervoer per tram of metro						100
	073200	Personenvervoer over de weg						353	
		073210	Personenvervoer per bus						219
		073220	Personenvervoer per taxi of huurauto met chauffeur						134
	073300	Personenvervoer door de lucht						649	
		073320	Internationale vluchten						649
	073400	Personenvervoer over zee of over binnenwateren						61	
		073410	Personenvervoer over zee						25
		073420	Personenvervoer over binnenwateren						36
	073600	Overige aankopen van vervoersdiensten						245	
		073620	Verhuizing en opslag						245

Inhoud en weging van Afdelingen, Groepen, Klassen en Subklassen (vervolg)

Totaal	Afdelingen	Groepen	Klassen	Subklassen	Totaal	Afdelingen	Groepen	Klassen	Subklassen
080000	COMMUNICATIE				3 247				
	081000	Post- en pakketdiensten					115		
		081010	Bezorging van brieven						55
		081090	Overige postdiensten						60
	082000	Telefoonapparatuur					469		
		082020	Mobiele telefoons						469
	083000	Telefoon- en internetdiensten					2 662		
		083010	Vaste telefoondiensten						94
		083020	Mobiele telefoondiensten						1 185
		083030	Verlenen van toegang tot internet						124
		083040	Gebundelde telecommunicatiediensten						1 259
090000	RECREATIE EN CULTUUR				10 104				
	091000	Audio- en videoapparatuur, foto- en filmapparatuur en gegevensverwerkende apparatuur					1 656		
	091100	Audio- en video-opname- en -weergaveapparatuur						495	
		091110	Audio-opname- en -weergaveapparatuur						92
		091120	Televisies en video-apparatuur						328
		091130	Draagbare beeld- en geluidapparatuur						31
		091190	Overige apparatuur voor de opname en weergave van audio en video						44
	091200	Foto- en filmapparatuur en optische instrumenten						207	
		091210	Camera's						136
		091220	Accessoires voor foto- en filmapparatuur						70
	091300	Gegevensverwerkende apparatuur						662	
		091310	Personal computers						297
		091320	Accessoires voor gegevensverwerkende apparatuur						105
		091330	Software						261
	091400	(On)bespeelde beeld- en geluidsdragers						263	
		091410	Voorbespeelde dragers van beeld of geluid						213
		091490	Overige beeld- en geluidsdragers						50
	091500	Reparatie van audio- en videoapparatuur, foto- en filmapparatuur en gegevensverwerkende apparatuur						28	
	092000	Overige grote duurzame goederen voor recreatie en cultuur					388		
	092100	Grote duurzame goederen voor recreatie buitenshuis						231	
		092110	Kampeewagens, caravans en aanhangwagens						124
		092130	Boten, buitenboordmotoren en bootuitrusting						107
	092200	Muziekinstrumenten en grote duurzame goederen voor recreatie binnenshuis						95	
		092210	Muziekinstrumenten						95
	092300	Onderhoud en reparatie van andere grote duurzame goederen voor recreatie en cultuur						62	
	093000	Overige artikelen en overig materieel voor recreatie, tuinen en huisdieren					2 229		
	093100	Spellen, speelgoed en hobby's						598	
		093110	Spellen en hobby's						178
		093120	Speelgoed en feestartikelen						420
	093200	Sport- en kampeerartikelen en artikelen voor recreatie in de open lucht						326	
		093210	Sportartikelen						254
		093220	Kampeeartikelen en artikelen voor recreatie in de open lucht						71
	093300	Tuinen, planten en bloemen						623	
		093310	Tuinproducten						54
		093320	Planten en bloemen						569
	093400	Huisdieren en producten voor huisdieren						531	
		093420	Producten voor huisdieren						531
	093500	Diensten ten behoeve van huisdieren						151	
	094000	Diensten op het gebied van recreatie en cultuur					3 177		
	094100	Diensten op het gebied van recreatie en sport						1 939	
		094110	Entree attractieparken, bijwonen van recreatie- en sportevenementen						840
		094120	Deelname aan recreatie en sport						772
		094130	Contributie sport- en ontspanningsverenigingen						327

Inhoud en weging van Afdelingen, Groepen, Klassen en Subklassen (vervolg)

Totaal	Afde- lingen	Groe- pen	Klassen	Subklassen	Totaal	Afde- lingen	Groe- pen	Klassen	Sub- klassen
			094200	Diensten op het gebied van cultuur				1 238	
			094210	Bioscopen, theaters en concerten					531
			094220	Musea, bibliotheken, dierentuinen					310
			094230	Kijk- en luistergelden en televisieabonnementen					312
			094250	Diensten op het gebied van fotografie					85
		095000	Kranten, boeken en schrijfwaren				1 066		
		095100	Boeken					313	
			095110	Fictieboeken					168
			095120	Studieboeken					107
			095130	Overige non-fictieboeken					39
		095200	Kranten en tijdschriften					356	
			095210	Kranten					171
			095220	Tijdschriften					184
		095300	Divers drukwerk						88
		095400	Schrijfwaren en tekenartikelen					310	
			095410	Producten van papier					114
			095490	Overige schrijfwaren en tekenartikelen					196
		096000	Pakketreizen				1 587		
			096020	Pakketreizen naar het buitenland					1 587
100000	ONDERWIJS					769			
		102000	Secundair onderwijs					316	
		104000	Tertiair onderwijs					386	
		105000	Onderwijs dat niet naar niveau kan worden ingedeeld					67	
110000	RESTAURANTS EN HOTELS					5 985			
		111000	Catering diensten				5 284		
			111100	Restaurants, cafés en dergelijke				4 975	
				111110 Restaurants, cafés en dancings					2 984
				111120 Fastfood en afhaalmaaltijden					1 990
			111200	Kantines				310	
		112000	Accommodatie				700		
			112010	Hotels, motels, herbergen en dergelijke					235
			112020	Bungalowparken, kampeerreinen, jeugdherbergen en dergelijke					465
120000	DIVERSE GOEDEREN EN DIENSTEN					8 824			
		121000	Persoonlijke verzorging				2 522		
			121100	Kapsalons en schoonheidsinstituten				877	
				121110 Heren- en kinderkappers					140
				121120 Dameskappers					494
				121130 Schoonheidsbehandelingen					243
			121200	Elektrische apparaten voor lichaamsverzorging				63	
				121210 Elektrische apparaten voor lichaamsverzorging					63
			121300	Overige apparaten, artikelen en producten voor lichaamsverzorging				1 583	
				121310 Niet-elektrische apparaten					79
				121320 Artikelen voor persoonlijke hygiëne en wellness, esoterische en schoonheidsproducten					1 503
		123000	Artikelen voor persoonlijk gebruik n.e.g.				535		
			123100	Sieraden, klokken en horloges				295	
				123110 Sieraden					227
				123120 Klokken en horloges					68
			123200	Overige artikelen voor persoonlijk gebruik				240	
				123210 Reisartikelen					133
				123290 Overige artikelen voor persoonlijk gebruik n.e.g.					107
		124000	Sociale bescherming				1 760		
				124010 Kinderopvang					1 429
				124030 Thuiszorg					331

Inhoud en weging van Afdelingen, Groepen, Klassen en Subklassen (slot)

Totaal	Afdelingen	Groepen	Klassen	Subklassen	Totaal	Afdelingen	Groepen	Klassen	Subklassen
		125000	Verzekeringen				1 439		
		125200	Verzekeringen in verband met de woning					376	
		125300	Verzekeringen in verband met de gezondheid					472	
			125320	Particuliere verzekeringen in verband met gezondheid					472
		125400	Verzekeringen in verband met vervoer					376	
			125410	Motorrijtuigverzekeringen					318
			125420	Reisverzekeringen					58
		125500	Overige verzekeringen					215	
		126000	Financiële diensten n.e.g.				771		
			126200	Overige financiële diensten n.e.g.				771	
			126210	Vergoedingen voor banken en postkantoren					747
			126220	Honoraria en kosten van de diensten van effectenmakelaars, beleggingsadviseurs					24
		127000	Overige diensten n.e.g.				1 798		
			127010	Administratieve kosten					534
			127020	Juridische diensten en accountants					845
			127030	Diensten van begrafenisondernemers					258
			127040	Overige betalingen en diensten					161
		130000	CONSUMPTIEGEBONDEN BELASTINGEN				2 085		
		131000	Zuiveringsheffing					501	
		132000	Motorrijtuigenbelasting				1 561		
		133000	Hondenbelasting				22		
		140000	CONSUMPTIE IN HET BUITENLAND				4 538		
		141000	Voeding buitenland					942	
		142000	Vervoer buitenland				1 042		
		143000	Accomodaties buitenland				694		
		144000	Cafés en restaurants buitenland				996		
		145000	Overige consumptie buitenland				865		

Bijlage 2 Artikellijst verslagjaar 2017

Deze bijlage bevat een overzicht van de artikelen waarvan prijzen worden waargenomen in de CPI in 2017. De lijst is niet uitputtend vanwege de volgende redenen:

1. Zeer herkenbare artikelen waaruit informatie over merk, type, of winkel(keten)s is te herleiden, zijn gegroepeerd of uit het overzicht weggelaten.
2. Van bijna alle supermarkten en van enkele andere winkelketens ontvangt het CBS de scannerdata van alle transacties die gedurende de verslagmaand gedaan zijn. In principe worden al deze transacties meegenomen in de CPI. Dit betekent dat het aantal artikelen waarvoor prijzen worden meegenomen in de CPI veel groter is dan het aantal artikelen in de lijst. Productgroepen waarvoor bij diverse bedrijven prijzen integraal worden verzameld (via scannerdata of webscrapers), zijn gemarkeerd met een *. Voor deze productgroepen zijn enkele veel gekochte artikelen ter illustratie in de lijst opgenomen.

Voor enkele productgroepen ontvangt het CBS registerdata. Deze bevatten eveneens alle transacties die bij een bepaalde keten gedurende de verslagperiode gedaan zijn. Dit is onder andere het geval bij pakketreizen.

Artikellijst verslagjaar 2017

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
011110	Rijst*	Rijst
011120	Bloem en andere granen*	Bloem Meel
011130	Brood*	Afbakbrood Brood, gesneden en ongesneden Croissant, eierkoeken, pistolet, bolletje Krenten- en mueslibollen Krentenbrood en roggebrood Stokbrood, ciabatta
011140	Overige bakkerijproducten*	Beschuit, knäckebröd, crackers, cracottes Gebak en taarten Koekjes
011150	Pizza en quiche*	Pizza Quiche
011160	Pastaproducten en couscous*	Mie Noedels Pasta
011170	Ontbijtgranen*	Cornflakes Havermout Muesli, cruesli
011180	Overige graanproducten*	Mixen voor cake/gebak
011210	Rund- en kalfsvlees*	Biefstuk Entrecote, rib-eye Rundergehakt Runderlappen Runderpoulet, schenkel Rundervink Tartaar

Artikellijst verslagjaar 2017 (vervolg)

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
011220	Varkensvlees*	Beenham Gyros, spekreepjes Hamlappen Karbonade Schnitzel, slavink Spareribs
011230	Schapen- en geitenvlees*	Lamsvlees
011240	Pluimveevlees*	Hele kip Kipfilet
011250	Overig vlees*	Half-om-half gehakt Paarden-, konijnen-, herten-, eendenvlees
011270	Gedroogd, gezouten of gerookt vlees*	Vleeswaren (o.a. ham, rosbief, salami, leverworst)
011280	Overige vleesbereidingen*	Bitterballen Frikandellen Knakworst Kroketten
011310	Verse of gekoelde vis*	Haring Lekkerbekje, kibbeling Makreel Onbewerkte vis (o.a. zalm, kabeljauw, schol) Sushi
011330	Verse of gekoelde schaal- en schelpdieren*	Hollandse garnalen Mosselen
011350	Gedroogde, gezouten of gerookte vis en schaal- en schelpdieren*	Gerookte forel Gerookte paling
011360	Overige bereidingen en conserven van vis en schaal- en schelpdieren*	Vis in blik (o.a. zalm, tonijn, sardines) Vissticks
011410	Verse volle melk*	Verse volle melk
011420	Verse halfvolle en magere melk*	Verse halfvolle melk verse magere melk
011430	Houdbare melk*	Koffiemelk Poedermelk
011440	Yoghurt*	Yoghurt
011450	Kaas en kwark*	Kaas (o.a. Goudse kaas, geitenkaas, brie, camembert) Kwark
011460	Overige zuivelproducten*	Karnemelk Slagroom, crème fraîche Sojadrank Vla en pudding e.d.
011470	Eieren*	Eieren
011510	Boter*	Roomboter
011520	Margarine en andere plantaardige vetten*	Halvarine, dieet margarine Pindakaas
011530	Olijfolie*	Olijfolie
011540	Overige eetbare olie*	Arachideolie Frituurvet Zonnebloemolie
011610	Vers of gekoeld fruit*	Aardbeien Appel Avocado Banaan Bessen Bevroren fruit Druiven Fruitsalade Kersen Kiwi Mandarijn Meloen Nectarine Peer Perzik

Artikellijst verslagjaar 2017 (vervolg)

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
		Pruim
		Sinaasappel
		Zacht fruit
011630	Gedroogd fruit en noten*	Borrelnoten
		Cashewnoten
		Gedroogde vruchten en noten
		Pijnboompitten
		Rozijnen en noten
011640	Conserven van fruit en producten op basis van fruit*	Appelmoes en appelcompote
		Vruchtenconserven
011710	Verse of gekoelde groenten behalve aardappelen en andere knollen*	Asperges
		Aubergine
		Broccoli
		Champignons en andere paddenstoelen
		Courgette
		Knoflook
		Komkommer
		Kool (o.a. bloemkool, boerenkool)
		Paprika
		Prei
		Roerbak-, wokmix
		Sla en andere bladgroentes
		Spruitjes
		Tomaat
		Uien
		Witlof
		Wortels
011720	Diepvries groenten behalve aardappelen en andere knollen*	Diepvries groenten
011730	Gedroogde groenten, andere bereidingen en conserven van groenten*	Groenten in blik en glas
		Peulvruchten
		Vleesvervangers op basis van soja
011740	Aardappelen*	Aardappelen
		Aardappelschijfjes
011750	Chips*	Chips
011810	Suiker*	Suiker
011820	Jam, marmelade en honing*	Honing
		Jam
		Stroop
011830	Chocolade*	Bonbons
		Chocoladerepen
		Hagelslag
		Hazelnootpasta
011840	Snoepgoed*	Kauwgum
		Keelpastilles
		Snoep (o.a. winegums, drop, pepermunt)
011850	Consumptie-ijs en roomijs*	Roomijs
		Waterijs
011860	Kunstmatige zoetstoffen*	Zoetjes en zoetstoffen
011910	Sauzen, samengestelde kruidenrijen*	Ketchup, tomaat- en currysaus
		Maaltijdmixen
		Mayonaise, sla- en fritessaus
011920	Zout, specerijen en keukenkruiden	Kruiden
		Peper
		Zout
011930	Babyvoeding*	Babyvoeding
011940	Kant-en-klaarmaaltijden*	Aardappelmaaltijden
		Maaltijdsalades
		Pastagerechten
011990	Overige voedingsmiddelen n.e.g.*	Dieetvoeding
		Soepen
012110	Koffie*	Gemalen koffie
		Koffiebonen

Artikellijst verslagjaar 2017 (vervolg)

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
		Koffiecapsules en -pads
		Oploskoffie
012120	Thee*	Thee
012130	Cacao*	Cacao
012210	Mineraalwater of bronwater*	Bron- en mineraalwater
012220	Frisdranken*	Energy drinks
		Frisdrank (o.a. cola, sinas, icetea)
		Sportdrank
012230	Vruchten- en groentesappen*	Limonadesiroop
		Overig sap
		Vers sap, dubbeldrank
021110	Gedistilleerde dranken en likeuren*	Jenever
		Kruidenbitter
		Likeur
		Rum
		Vieux
		Whisky
		Wodka
021210	Wijn van druiven*	Prosecco
		Rode wijn
		Rosé
		Witte wijn
021230	Distillatiewijn*	Rode port
		Sherry
		Vermouth
021310	Pils*	Pils
021320	Overig alcoholhoudend bier*	Speciaal bier
021330	Licht alcoholisch en alcoholvrij bier*	Alcoholvrij bier
		Radler bier
022010	Sigaretten*	Sigaretten
022020	Sigaren*	Sigaren
022030	Shag en andere tabaksproducten*	Shag
		Pijptabak
		Filterhulzen
		Vloeitjes
031210	Herenkleding*	Bermuda
		Broek
		Colbert
		Kostuum
		Overhemd
		Polo shirt
		Pullover
		Short
		Slip
		Sokken
		T-shirt
		Winterjack
		Winterjas
		Zomerjas
		Zwembroek
031220	Dameskleding*	Beha
		Bermuda
		Bikini
		Blouse
		Broek
		Jasje
		Jurk
		Nachthemd
		Panty
		Rok
		Slip
		Sokken

Artikellijst verslagjaar 2017 (vervolg)

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
		Topje
		Trui
		T-shirt
		Winterjas
		Zomerjas
031230	Baby- en kinderkleding*	Baby broek
		Baby shirt
		Bermuda
		Blouse
		Broek
		Jurk
		Overhemd
		Rok
		Rompertje
		Slip
		Sokken
		Trui
		T-shirt
		Winterjas
		Zomerjas
031310	Overige kledingartikelen	Riem
		Shawl
		Stropdas
031410	Wasserijen en stomerijen	Stomen van kleding
032110	Herenschoenen*	Bootee
		Instapper
		Slipper
		Sneaker
		Sportschoen
		Veterschoen
		Wandelschoen
032120	Damesschoenen*	Enkellaars
		Laars
		Pump
		Sneaker
		Teenslipper
		Veterschoen
		Zomerschoen
032130	Kinderschoenen*	Laars
		Sandaal
		Schoen
		Sneaker
041100	Werkelijke woninghuur betaald door huurders	Woninghuur
041220	Garagehuur en overige huur betaald door huurders	Huur garage
042100	Toegerekende huur eigen woning	Toegerekende huur eigen woningbezit
043100	Materiaal voor onderhoud en reparatie van de woning*	Afplaktape
		Behang
		Fitting
		Handdouche
		Hout
		Kraan
		Lak
		Lijm
		Mengkraan
		Meubelpaneel, MDF-plaat
		Toogscherm
		Verf, muurverf
		Verfgereedschap
		Vloertegel
		Vulmiddel
		Wandtegel
043240	Diensten van schilders	Uurtarief schilder

Artikellijst verslagjaar 2017 (vervolg)

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
044100	Watervoorziening	Vastrecht water Waterverbruik
044200	Ophalen van huisvuil	Kuubzak grof vuil Ophalen van huisvuil
044300	Riolering	Rioolheffing
044410	Onderhoudskosten in meergezinswoningen	Servicekosten gemeenschappelijke ruimten
045101	Transport van elektriciteit	Transport van elektriciteit
045102	Levering van elektriciteit	Grijze elektriciteit Groene elektriciteit
045103	Specifieke heffingen elektriciteit	Heffingen elektriciteit
045211	Transport van gas	Transport van gas
045212	Levering van gas	Levering van gas
045213	Specifieke heffingen gas	Heffingen gas
045500	Stadsverwarming	Tarief gasverwarming per GJ Vastrecht stadsverwarming
051110	Meubelen voor het huis	Badkamermeubilair Eetkamermeubilair (tafel, stoel etc.) Kantoormeubilair (bureau etc.) Slaapkamermeubilair (bed, kledingkast etc.) Woonkamermeubilair (bank, sofa, kast etc.)
051120	Tuinmeubelen	Tuinmeubilair
051130	Verlichtingsapparatuur	Diverse armaturen (wandlamp, plafondlamp, buitenlamp)
051190	Overige meubelen en stoffering	Fotolijst Ingelijste afbeelding Kandelaar Sierkussen
051210	Vaste vloerbedekking en tapijten	Tapijt Vloerkleed
051220	Overige vloerbedekking	lamelparket ondervloer vinyl vloerbedekking
052010	Meubelstoffen en gordijnen*	Gordijnen Rolgordijnen
052020	Beddengoed*	Dekbedovertrek Hoeslaken
052030	Tafel- en toiletlinen*	Bad/wc-mat Badhanddoek Tafellaken Theedoek
053110	Koel- en vrieskasten*	Diepvrieskast Koelkast
053120	(Af)wasmachines en wasdrogers*	Afwasmachine Droogautomaat Wasmachine
053130	Fornuizen, ovens, magnetrons en dergelijke*	Gasfornuis, elektrofornuis Magnetron
053140	Verwarming, airconditioners*	Airconditioning Elektrische kachel Ventilator
053150	Schoonmaakapparaten*	Stofzuiger
053210	Keukenmachines*	(Hetelucht) Friteuse, Keukenmachine Staafmixer
053220	Koffiezetapparaten, waterkokers en dergelijke*	Koffiezetter Waterkoker
053230	Strijkijzers*	Strijkijzer
053300	Reparatie van huishoudelijke apparaten	Reparatie van huishoudelijke apparaten
054010	Glaswerk, kristal en aardewerk of porselein	Drinkglazen Glazen bloemenvaas Kop & schotel Waxinelichthouder
054020	Messen, bestek en zilverwerk	Bestekset

Artikellijst verslagjaar 2017 (vervolg)

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
054030	Niet-elektrische keukenartikelen*	Beschuitbus Bord Emmer Koekenpan Mok
055110	Grote gereedschappen en werktuigen met motor	Heggenschaar Hogedruk reiniger Klopboormachine Schroefboormachine
055210	Kleine handgereedschappen	Handzaag Snoeischaar Steeksleutelset
055220	Diverse losse onderdelen*	Batterijen Lampen (halogeen, led) Randaarde snoer Stopcontact
056110	Schoonmaak- en onderhoudsproducten*	Luchtverfrisser Vaatwasmachine tabs Wasmiddelen Wasverzachter
056120	Overige niet-duurzame kleine huishoudproducten*	Aluminiumfolie Huishoudfolie Kaarsen Keukenpapier Lucifers Vuilniszakken
056290	Overige diensten ten behoeve van het huishouden	Glazenwasser Kosten hovenier Werkster
061100	Farmaceutische producten*	ADHD medicatie Slaap/kalmeringsmiddel Kauwtablet vitamine Maagzuurremmer Neusspray Pijnstillers Verkoudheidsbalsem
061210	Zwangerschapstests, condooms en andere mechanische contraceptiva*	Condooms
061290	Overige medische producten n.e.g.*	Pleister Verband
061310	Brillen op sterkte en contactlenzen	Brilmonturen Contactlenzen
061320	Gehoorapparaten	Hoortoestel
062120	Diensten van medisch specialisten	Diensten orthodontist
062200	Diensten van tandartsen	Mondhygiënist Tandarts Tandtechnicus
062390	Overige paramedische diensten	Alternatieve geneeswijzen Fysiotherapeut Psycholoog
071110	Nieuwe auto's	Auto's segment A (Miniklasse) Auto's segment B (Compacte klasse) Auto's segment C (Compacte middenklasse) Auto's segment D (Middenklasse) Auto's segment J (Midi MPV's) Auto's segment L (SUV's)
071120	Tweedehands auto's	Tweedehands auto's
071200	Motorfietsen, scooters, bromfietsen en elektrische fietsen	Elektrische fiets Motorfiets Scooter Snorfiets
071300	Fietsen	Hybride fiets Kinderfiets

Artikellijst verslagjaar 2017 (vervolg)

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
072110	Banden	Stadsfiets Autobanden Fietsbanden
072120	Onderdelen van privé-voertuigen	Fiets achterlicht
072130	Accessoires voor privé-voertuigen*	Kettingslot Fietstas Navigatiesysteem
072210	Diesel	Diesel
072220	Benzine	Euro95
072230	Overige brandstoffen voor privé-voertuigen	LPG
072300	Onderhoud en reparatie van privé-voertuigen	Bandenwissel/bandenopslag Carwash voor personenauto Diensten fietsenmaker Onderhoud motorfiets Grote beurt Kleine beurt Pechhulp Vervangen auto-onderdelen
072410	Huur van garages, parkeerplaatsen en privé-voertuigen	Autohuur Huur aanhangwagen
072420	Parkeer- en tolgeld	(lang)parkeren luchthaven Parkeergarage commercieel Parkeergarage gemeente Parkeerkosten attracties Parkeermeter stadscentrum Toltarief personenauto
072430	Rijlessen, rijexamens, rijbewijzen en technische keuringen	Autorijles Praktijkexamen rijbewijs B Technische keuringen
073110	Personenvervoer per spoor	Treinreis
073120	Personenvervoer per tram of metro	OV-chipkaart Vervoersabonnement
073210	Personenvervoer per bus	OV-chipkaart Vervoersabonnement
073220	Personenvervoer per taxi of huurauto met chauffeur	Taxirit
073320	Internationale vluchten	Vliegtickets binnen Europa Vliegtickets buiten Europa
073410	Personenvervoer over zee	Personenvervoer over water (naar buitenland)
073420	Personenvervoer over binnenwateren	Personenvervoer over water (binnenland)
073620	Verhuizing en opslag	Opslag van goederen Verhuizing
081010	Bezorging van brieven	Brievenbuspost
081090	Overige postdiensten	Pakketpost
082020	Mobiele telefoons*	Mobiele telefoons
083010	Vaste telefoondiensten	Tarieven vaste telefoon
083020	Mobiele telefoondiensten	Abonnement mobiel met internet Abonnement mobiel zonder internet Prepaid met internet Prepaid zonder internet Sim-only met internet
083030	Verlenen van toegang tot internet	Internet tablet/laptop via sim kaart Kosten internet provider
083040	Gebundelde telecommunicatiediensten	Dual play (internet en TV) Triple play (internet, telefonie, TV)
091110	Audio-opname- en weergaveapparatuur*	Audio set Draadloos luidsprekersysteem Home cinema set Soundbar
091120	Televisies en video-apparatuur*	Televisies
091130	Draagbare beeld- en geluidapparatuur*	Bluetooth draagbare luidspreker Virtual reality bril
091190	Overige apparatuur voor de opname en weergave van audio en video*	E-reader

Artikellijst verslagjaar 2017 (vervolg)

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
091210	Camera's*	Hoofdtelefoon Streaming apparaat Actioncam Digitale fotocamera Digitale SLR camera
091220	Accessoires voor foto- en filmapparatuur*	Objectieven, UV-Filters UV-Filters
091310	Personal computers	Notebooks Tablets
091320	Accessoires voor gegevensverwerkende apparatuur	Monitor Printer
091330	Software	Software
091410	Voorbespeelde dragers van beeld of geluid	CD DVD
091490	Overige beeld- en geluidsdragers*	Fotopapier Geheugenkaartje
091500	Reparatie van audio- en videoapparatuur, foto- en filmapparatuur en gegevensverwerkende apparatuur	Reparatie van computer
092110	Kampeerwagens, caravans en aanhangwagens	Caravan Vouwwagen
092130	Boten, buitenboordmotoren en bootuitrusting	Motorboot Zeilboot
092210	Muziekinstrumenten	Elektrische gitaar Digitale piano Elektrisch drumstel Akoestische gitaar
092300	Onderhoud en reparatie van andere grote duurzame goederen voor recreatie en cultuur	Ligplaats boot Stalling caravan
093110	Spellen en hobby's*	Game voor console Consoles Game voor PC Gezelschapsspel
093120	Speelgoed en feestartikelen*	Bouwblokken en -stenen Knutselspullen loopfiets Puzzel Speelfiguren
093210	Sportartikelen	Fitnessmatje Tennisracket Voetbalschoenen
093220	Kampeerartikelen en artikelen voor recreatie in de open lucht	Barbecue Tent
093310	Tuinproducten	Bloempot Plantenbak Potgrond
093320	Planten en bloemen	Kamerplanten Tuinplanten
093420	Producten voor huisdieren*	Hondenriem Kattenbakvulling Voer voor huisdieren
093500	Diensten ten behoeve van huisdieren	Behandeling dierenarts Consult dierenarts
094110	Entree attractieparken, bijwonen van recreatie- en sportevenementen	Entree attractiepark Seizoenkaart voetbalstadion Entree diverse evenementen
094120	Deelname aan recreatie en sport	Abonnement online gaming Abonnement sportschool Entree skibaan Entree zwembad Huur bowlingbaan Huur golfbaan Huur tennisbaan

Artikellijst verslagjaar 2017 (vervolg)

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
		Karten
		Privés muziekinstrument
094130	Contributie sport- en ontspanningsverenigingen	Contributie hockeyvereniging
		Contributie muziekvereniging
		Contributie tennisvereniging
		Contributie voetbalvereniging
		Contributie wedstrijdzwemmen
094210	Bioscopen, theaters en concerten	Entree bioscoop
		Entree podiumkunsten
094220	Musea, bibliotheken, dierentuinen	Contributie bibliotheken
		Entree dierenpark
		Entree museum
094230	Kijk- en luistergeld en televisieabonnements	Abonnement kabeltelevisie
		Abonnement streaming muziekdienst
		Abonnement streaming videodienst
094250	Diensten op het gebied van fotografie*	Afdrukken foto's
		Kleurenfoto uitvergroten
		Online fotoboek maken
		Pasfoto digitaal
095110	Fictieboeken*	Fictieboeken
095120	Studieboeken	Studieboeken
095130	Overige non-fictieboeken*	Overige non-fictieboeken
095210	Kranten*	Abonnement landelijk dagblad
		Abonnement regionaal dagblad
		Dagblad in losse verkoop
095220	Tijdschriften*	Abonnement tijdschrift
		Tijdschrift in losse verkoop
095300	Divers drukwerk*	Wenskaart online verzending
		Wenskaarten
095410	Producten van papier*	Enveloppen
		Kopieerpapier
		Schrijfblokken
095490	Overige schrijfwaren en tekenartikelen*	Balpen
		Inktcartridge
		Plakband
		Potlood
096020	Pakketreizen naar het buitenland	Pakketreizen binnen Europa
		Pakketreizen buiten Europa
102000	Secundair onderwijs	Lesgeld MBO
104000	Tertiair onderwijs	Lesgeld hoger onderwijs
105000	Onderwijs dat niet naar niveau kan worden ingedeeld	Beroepsopleidingen
		Vrijetijdssopleidingen
111110	Restaurants, cafés en dancings	Bier
		Bitterballen
		Dagschotel
		Frisdrank
		Hoofdgerecht Chinees
		Hoofdgerecht Grieks
		Hoofdgerecht Italiaans
		Hoofdgerecht Nederlands/Frans
		Ijs
		Koffie, thee etc.
		Likeur
		Maaltijdsalade
		Menu van de dag
		Soep
		Tosti
		Wijn
111120	Fastfood en afhaalmaaltijden	Afhaalmaaltijd
		Belegde broodjes
		Bezorgmaaltijd
		Fastfood menu

Artikellijst verslagjaar 2017 (vervolg)

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
		Frikandel
		Frisdrank
		Frites
		Kapsalon
		Koffie
		Kroket
		Milkshake
		Overige snacks
111200	Kantines	Boter, (dieet)margarine
		Boterham
		Broodbeleg
		Halfvolle melk
		Kroket
		Sinaasappel
		Soep
112010	Hotels, motels, herbergen en dergelijke	Hotelovernachting
112020	Bungalowparken, kampeerterrainen, jeugdherbergen en dergelijke	Huur bungalow
		Staanveld caravan
121110	Heren- en kinder-kappers	Kapperstarief, heren
		Kapperstarief, kind
121120	Dameskappers	Haarkleuring
		Kapperstarief, dames
		Permanent
121130	Schoonheidsbehandelingen	Lichaamsmassage
		Pedicure
		Sauna
		Schoonheidsbehandeling
121210	Elektrische apparaten voor lichaamsverzorging*	Elektrische tandenborstel
		Föhn
		Scheerapparaat
121310	Niet-elektrische apparaten*	Scheermesjes
		Tandenborstel
121320	Artikelen voor persoonlijke hygiëne en wellness, esoterische en schoonheidsproducten*	After shave
		Babyverzorgingsartikelen
		Badschuim
		Bodylotion
		Deodorant
		Douchecrème, -gel
		Eau de toilette
		Haarborstel
		Haarverf
		Hairspray, -gel
		Huidcrème
		Lippenstift
		Luiers
		Mondwater
		Nachtcrème
		Oogschaduw
		Papieren zakdoekjes
		Shampoo
		Tampons, maandverband, inlegkruisjes
		Tandpasta
		Tissues
		Toilet papier
		Vloeibare zeep
		Watten
		Zeep
		Zonnebrandproducten
123110	Sieraden	Oorbellen
		Collier
		Ring
		Kralenketting

Artikellijst verslagjaar 2017 (slot)

ECOICOP	Omschrijving	Artikelen
123120	Klokken en horloges	Armband Damespolshorloge Herenpolshorloge
123210	Reisartikelen*	Damestas Koffer Portemonnee Rugtas Trolley
123290	Overige artikelen voor persoonlijk gebruik n.e.g.*	Paraplu Zonnebril
124010	Kinderopvang	Gastouderopvang Kinderdagverblijf Naschoolse opvang Tussenschoolse opvang
124030	Thuiszorg	Thuiszorg
125200	Verzekeringen in verband met de woning	Inboedelverzekering
125320	Particuliere verzekeringen in verband met gezondheid	Aanvullende tandartsverzekering Aanvullende ziektekostenverzekering
125410	Motorrijtuigverzekeringen	Autoverzekering wa/bc/vc
125420	Reisverzekeringen	Doorlopende reisverzekering
125500	Overige verzekeringen	Aansprakelijkheidsverzekering Rechtsbijstand verzekering
126210	Vergoedingen voor banken en postkantoren	Bankpakket basis Kosten creditcard Kosten creditcard Hypotheek advieskosten via bank Online effectentransactie
126220	Honoraria en kosten van de diensten van effectenmakelaars, beleggingsadviseurs	Hypotheek advieskosten via tussenpersoon Tarief belastingconsulent
127010	Administratieve kosten	Aanvraag id kaart Aanvraag paspoort Tarief huwelijk Uittreksel bevolking Verlengen rijbewijs
127020	Juridische diensten en accountants	Griffierecht rechtbank Huwelijkse voorwaarden Samenlevingscontract Testament
127030	Diensten van begrafenisondernemers	Bijeenkomst/plechtigheid Plaatsen rouwadvertentie Tarief begrafenis Tarief crematie
127040	Overige betalingen en diensten	Consumentenvereniging Internet daten Vakbonden
131000	Zuiveringsheffing	Watersysteemheffing Zuiveringsheffing
132000	Motorrijtuigenbelasting	Motorrijtuigenbelasting
133000	Hondenbelasting	Hondenbelasting
141000	Voeding buitenland	Voeding in het buitenland
142000	Vervoer buitenland	Benzine in het buitenland Openbaar vervoer in het buitenland
143000	Accommodaties buitenland	Accommodatie in het buitenland
144000	Cafés en restaurants buitenland	Horeca in het buitenland
145000	Overige consumptie buitenland	Overige consumptie in het buitenland

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2016–2017	2016 tot en met 2017
2016/2017	Het gemiddelde over de jaren 2016 tot en met 2017
2016/'17	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2016 en eindigend in 2017
2014/'15–2016/'17	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2014/'15 tot en met 2016/'17

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

CCN Creatie, Den Haag

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 7070
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2016.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.